

PREDGOVOR

Poštovani čitatelji,

pred vama se nalazi Zbornik radova sa znanstveno-stručnog skupa Annales Pilar 2012. koji su na temu *Nacionalne manjine u Hrvatskoj i Hrvati kao manjina – europski izazovi* organizirali Institut društvenih znanosti Ivo Pilar i Hrvatski institut za povijest u lipnju 2012. godine.

Poznata je činjenica da na prostoru Republike Hrvatske tradicionalno živi znatan broj nacionalnih manjina. Neke od njih stoljećima žive na ovim prostorima, a pripadnici drugih nacionalnih manjina doseljavali su se u različitim povijesnim razdobljima. Hrvatska dakle ima tradiciju multietničkog i multikonfesionalnog prostora. Osamostaljenjem i međunarodnim priznanjem Republike Hrvatske 1992. godine, nacionalne manjine dobile su nov pravni status. Prema Ustavnom zakonu o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj prava su priznata pripadnicima dvadeset i dvije nacionalne manjine te drugim nacionalnim i etničkim zajednicama. Unatoč njihovom boljem pravnom položaju broj pripadnika većine nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj stalno se smanjuje. Slično ili isto vrijedi za hrvatsku manjinu u susjednim zemljama. Međutim, u nekima ima priznat status manjine, u drugima je tek jezična manjina, a u trećima uopće nije priznata kao manjina.

Sve to bili su razlozi da organiziramo održavanje skupa o problematici nacionalnih manjina u Hrvatskoj i hrvatske manjine izvan Hrvatske. Naime, namjera nam je bila napraviti prvi korak u povezivanju i razumijevanju zajedničke problematike nacionalnih manjina u Hrvatskoj i hrvatske manjine u susjednim zemljama u kontekstu ulaska Hrvatske u Europsku uniju. U vrijeme održavanja skupa Annales Pilar 2012. Hrvatska je bila potpisala tek pristupni ugovor s EU-om (2011.) i obvezala se štititi sva prava manjinskih zajednica. Istodobno je potkraj 2011. donijela Zakon o odnosima Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske u kojem se obvezala štititi prava pripadnicima hrvatske manjine u europskim državama. Dakako, naš znanstveno-stručni skup nije imao pretenzije odgovoriti na sva problematična i otvorena pitanja i jednih i drugih manjina, već je želio otvoriti prostor za nove rasprave te potaknuti znanstvenike da počnu sustavno istraživati položaj i problematiku nacionalnih manjina u Hrvatskoj i Hrvata kao manjine od 1945. godine do danas, u Hrvatskoj, zemljama bivše Jugoslavije te susjednim europskim zemljama. Ujedno, namjera je bila istražiti što manjinske zajednice očekuju nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju te kakva su iskustva hrvatske manjine u državama članicama.

Od dvadeset i dva predavanja održana na skupu *Annales Pilar 2012. o manjinama* za ovaj je Zbornik priređeno osamnaest tekstova na temu nacionalnih manjina u Hrvatskoj i hrvatske manjine izvan Hrvatske. Dvanaest radova bavi se problematikom nacionalnih manjina u Hrvatskoj. Pet radova problematizira općenito položaj nacionalnih manjina u bivšoj Jugoslaviji, odnosno u Republici Hrvatskoj. U šest radova analizira se položaj hrvatske manjine u drugim zemljama – Srbiji (četiri rada), Slovačkoj i Rumunjskoj. Svaki tekst daje kratak pregled povijesti pojedine nacionalne manjine na području Hrvatske, odnosno hrvatske manjine izvan Hrvatske. Osobitost Zbornika čine radovi koji se bave položajem nacionalnih manjina u bivšoj Jugoslaviji, a potom u Republici Hrvatskoj, te utjecajem EU-a na Hrvatsku u pogledu pitanja nacionalnih manjina. Budući da se većina pripadnika hrvatske manjine nalazi u zemljama Europske unije, posebna pažnja posvećena je hrvatskoj manjini na teritoriju Republike Srbije, koja se zbog različitih povijesnih, društvenih i političkih okolnosti nalazi u specifičnom položaju.

Iako ovaj zbornik radova o manjinama izlazi nekoliko godina nakon održavanja skupa, tj. dio istraživanja u tekstovima o nacionalnim manjinama odnosi se na razdoblje prije ulaska Hrvatske u Europsku uniju 1. srpnja 2013., ta je tematika i dalje aktualna, posebice zato što nam pokazuje jesu li se naše prognoze o položaju i stanju nacionalnih manjina u Europskoj uniji obistinile. Premda u Zborniku nisu obrađene sve nacionalne manjine u Hrvatskoj, smatramo da on predstavlja korak prema daljnjem istraživanju nacionalnih manjina. Nadamo se da će se i u budućnosti pojaviti istraživanja koja će razjasniti položaj i povijest nacionalnih manjina nakon 1945. godine i pružiti nam novu sliku manjinske povijesti.

Ovom prilikom želimo zahvaliti članovima Programsko-organizacijskog odbora skupa, organizatorima skupa Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar i Hrvatskom institutu za povijest, Državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Savjetu za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske koji su podržali skup *Annales Pilar 2012. o manjinama*. Također, zahvaljujemo Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta na financijskoj potpori objavljivanju Zbornika.

Urednice
Ljiljana Dobrovšak
Ivana Žebec Šilj